

na hrvatski Bonaventure Duda i Jerka Fućaka nastao je tako što su njih dvojica po mandatu hrvatskih biskupa najprije načinili prijevod novozavjetnih perikopa za obnovljenu liturgiju a zatim i prijevod cijeloga NZ u istom duhu. Sjmerice Svete Stolice o prijevodima SP za liturgijsku uporabu traže da prevoditelji budu što vjerniji izvorniku, a homilija služi za tumačenje Riječi Božje prisutnim sudionicima. Zato je među četiri postojeća prijevoda NZ na hrvatski (Duda - Fućak, Raspudić, Rupčić i Šarić) ovaj najvrjedniji sa stajališta vjernosti grčkom tekstu kršćanskih kanonskih spisa.

Nova Vulgata je tipsko izdanje SP za liturgijsku uopotrebu u rimokatoličkim biskupijama i župama. Priredivači nisu međutim išli za prvenstvenim restauriranjem Jeronimova teksta nego su latinski usklađivali s hebrejskim i grčkim izvornikom. Pri tome izričito spominju znanstvena izdanja SZ na hebrejskom, Septuaginte i NZ na grčkom u kojima su sudjelovali protestantski i katolički stručnjaci za kritiku biblijskog teksta. Ovo tipsko izdanje uvažava razvoj egezegeze i ekumenska dostignuća u istraživanju svetih spisa kršćana i Židova. To je povod da ga s poštovanjem upotrebljavaju katolički i protestantski bibličari i liturgičari.

Mato Zovkić

Svečarsko izdanje 1 i 2 Pt na grčkom i latinskom

Beati Petri Apostoli epistulae. Ex Papyro Bodmer VIII transcriptae. Introductio, textus et apparatus cura et studio Caroli M. S. R. E. Cardinalis Martini, Bibliotheca Apostolica Vaticana, Città del Vaticano 2003., XLIX + 73 str. + 10 listova pergamenta s faksimilom izvornika.

Knjiga je posvećena Ivanu Pavlu II. prigodom 25. obljetnice pontifikata. U predgovoru na latinskom kardinal Mejía, bibliotekar Svete Stolice, tumači da je Martin Bodmer bio švicarski sakupljač rukopisa koji je 1969. god. darovao papi Pavlu VI. Papirus Bodmer VIII. To je starinski rukopis koji potječe s kraja 3. st. a sadrži neke stare grčke nebiblijske tekstove zajedno s dijelovima NZ na izvornom grčkom. Papa je rukopis predao Apostolskoj biblioteci u Vatikanu na čuvanje. Stručnjaci za biblijske rukopise dali su mu i tehničku oznaku P⁷². Oblik kodeksa 15,5 x 14,2 cm ukazuje na to da nije bio priredan za uporabu u liturgiji zajednice. Kardinal Ratzinger u predgovoru na talijanskom kaže da je ovaj rukopis vjerojatno naručio za sebe neki egipatski kršćanin koji je dao prepisati *Uskrsnu homiliju* Melitona iz Sarda, Salomonove ode, dvije Petrove i Judinu poslanicu. Iz toga se daje naslutiti da u krugu naručitelja još nije bio zaključen kanon NZ. Možda je upravo ta okolnost nagnala pobožnog Egipćanina da si dadne prepisati i dvije Petrove poslanice, jer autor poziva sve vjernike da očituju nadu koja je u njima (1 Pt 3,15) te sebe naziva sustarješinom među starješinama (1 Pt 5,1). "Papirus Bodmer VIII nije tekst od posebne važnosti, ali je svakako vrijedan bilo zbog starosti bilo

zato što odražava nešto od osobne pobožnosti jednog kršćanina koji je u 3. st. živio u Egiptu. Stoga smo zahvalni Apostolskoj biblioteci u Vatikanu koja nam u svečanom izdanju čini dostupnom ovu jedinstvenu relikviju tako da vlastitim očima možemo vidjeti jedan od najstarijih rukopisa Novoga zavjeta te tako s novom pažnjom i ljubavlju čitati svete tekstove koje nam prenosi” (XVI).

Kardinal Martini u uvodu na talijanskom znanstveno predstavlja sadržaj i rukopisne posebnosti P⁷². Zajedno s drugim izdavačima NZ na grčkom uvodi tehniku ukazivanja na prepisivačeve pogreške te u bilješkama sa strane upozorava na varijante u drugim rukopisima. Kriterij mu je Nestle-Alandov *Novum Testamentum Graece* koji je tiskan u Stuttgartu 2001. god. te tzv. *Novum Testamentum Graece - Editio critica maior* iz 2000. god., svezak IV. Upozorava da su prepisivačeve pogreške brojne te da pokazuju kako mu poznavanje grčkoga nije bilo sigurno: ima morfoloških pogrešaka, ispuštanja slova, dodavanja slova, ditografija i dr. (XXV). Srodan je s rukopisima aleksandrijskog tipa te je potvrdio “točnost teksta ovih poslanica kakav su dosada upotrebljavali egzegeti”. Navodi rukopise kojima se poslužio pri izradi kritičkog aparata kao i kratice za crkvene oce od Tertulijana (+220.) do Bede Časnog (+735.) koji navode ove poslanice u svojim djelima. Zatim iznosi pregled sadržaja obiju poslanica te smatra da su povijesni naslovnici bili obraćeni sa židovstva i poganstva. Zajedno s većinom današnjih egzegeta ostavlja otvoreno pitanje autora te zaključuje: “U svakom slučaju ove dvije poslanice veoma su stare: prva je napisana pod kraj prvog stoljeća a druga nešto kasnije. Crkva ih je prepoznala kao ‘kanonske’, to jest kao spise koji imaju vrijednost Svetoga Pisma.

Kršćanskim zajednicama prvih stoljeća njihova nauka bila je veoma važna, iako su one navodile prvenstveno Prvu Petrovu. Mjesto i ozračje iz kojeg potječu ove poslanice je neka zajednica koja se mogla hvaliti Petrovim imenom i njegovom tradicijom pa se konkretno misli na zajednicu u Rimu koja je uživala ugled te je mogla drugim zajednicama uputiti ohrabrenja i obvezatne pouke” (XLI.-XLII.). Današnjim je vrijednost u tome što, nadahnuti ovim učenjem, kršćani mogu pokazivati nekršćanima da žele živjeti u svijetu koji drugačije misli, i to “ponizno, dostojanstveno i iskreno, služeći potrebama ljudi, posebice siromaha, navješćujući evanđelje prvenstveno primjerom življenja prema blaženstvima” (XLIV.). U popisu literature navedena su 32 naslova članaka i knjiga iz vremena od 1961. do 2002. god.

Sam tekst složen je tako da je na lijevoj strani grčki izvornik a na desnoj latinski prijevod iz *Nove Vulgate* (1986.). Pri podjeli teksta na odlomke i veće cjeline kardinal Martini se držao znanstvenog izdanja NZ na grčkom i *Nove Vulgate*, a podnaslove za manje cjeline stavljao je sa strane uz latinski tekst, također na latinskom. Ti podnaslovi odražavaju njegovo dobro poznavanje latinskog jezika i novije egzegeze dviju Petrovih poslanica.

Kardinali koji su koncem listopada 2003. sudjelovali na svečanostima 25. obljetnice pontifikata Ivana Pavla II. dobili su na poklon od Pape po jedan primjerak ovog svečarskog izdanja pa tako među njima i nadbiskup vrhbosanski kardinal Vinko Puljić. On će svoj primjerak pokloniti biblioteci Vrhbosanske bogoslovlje.

Mato Zovkić